

Beeld: René Faber

Position Paper natuur- en milieuorganisaties over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Er is een transitie nodig naar een duurzame en veerkrachtige landbouw die opereert binnen de grenzen van het ecosysteem. De ondergetekende organisaties roepen op het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) drastisch te hervormen zodat deze ingezet kan worden om deze transitie te ondersteunen en maatschappelijke diensten die niet door de markt worden vergoed te belonen.

We vragen de Europese lidstaten en de Nederlandse overheid het GLB op de volgende punten aan te passen:

1. Ondersteun ondernemers in de transitie naar duurzame landbouw
2. Zet publiek geld alleen in voor publieke diensten
3. Waarborg samenhang tussen concrete doelstellingen en voorwaarden scheppend beleid

De uitdaging

Voedselsystemen hebben de druk op natuurlijke hulpbronnen onverantwoord vergroot met als gevolg het grootschalige verlies van natuur en biodiversiteit, achteruitgang van de kwaliteit van het landschap, klimaatverandering en verstoorde kringlopen van fosfaat en stikstof.

De landbouw is daarbij niet alleen een belangrijke veroorzaker van natuurverlies en milieudruk, maar kan ook onderdeel van de oplossing zijn. Daar komt bij dat landbouw de diensten die de natuur levert hard nodig heeft, zoals een gezonde bodem en voldoende schoon water. Deze diensten zijn nodig om ook in de toekomst voldoende voedsel te kunnen produceren. Tegelijkertijd beheert de landbouw in veel gebieden de karakteristieke landschappen waar zowel boer als natuur afhankelijk van zijn. Landbouw en natuur zijn idealiter met elkaar verbonden en in balans.

Het huidige landbouwbeleid is niet in staat gebleken bovenstaande uitdaging op te pakken (not fit for purpose). In de afgelopen beleidsperioden is de focus gaandeweg verlegd van voedselzekerheid naar een zeer intensieve landbouw ten behoeve van voedselexport met als gevolg een degeneratie van bodem en ecosystemen. Daarnaast pakt het huidige landbouwbeleid de problemen voor bijvoorbeeld leefbaarheid, dierenwelzijn en volksgezondheid niet aan.

De oplossing: presteren voor maatschappelijke diensten en beleidscoherentie

De herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid na 2020 is hét moment om vorm te geven aan een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw in Europa. In dit toekomstperspectief ligt de focus niet langer primair op voedselproductie en export, maar adresseert het nieuwe uitdagingen om voedsel te produceren binnen de grenzen van de leefomgeving. Europese voedselzekerheid op de lange termijn blijft de primaire doelstelling van het beleid, maar de landbouwsector draagt ook bij aan de oplossingen op het gebied van klimaat, bodem, biodiversiteit, water en de sociale infrastructuur op het platteland. Gezamenlijk zorgen de sector met ketenpartners ervoor dat ecosysteemdiensten en biodiversiteit in het landelijk gebied hersteld worden.

De toekomst vraagt om duurzame voedselsystemen op basis van een geïntegreerde benadering met lange termijn strategie. **Kortom, het Europese landbouwbeleid en het daarvoor beschikbare budget zou zodanig opgezet moeten worden dat het de transitie naar een ecologisch verantwoorde en veerkrachtige landbouw stuurt en ondersteunt.**

Daarvoor zijn de volgende aanpassingen nodig:

1. Transitie van landbouw: de vervuiler betaalt, de prestatie wordt beloond

De huidige intensieve wijze van landbouwproductie is een belangrijke oorzaak van natuurverlies en milieuvervuiling. Door zware bemesting, pesticidengebruik en het droogmalen van weilanden vervuult het grond- en oppervlakte water en hebben diersoorten als vlinders en weidevogels het moeilijk. De kosten hiervan worden niet doorberekend in de kostprijs van het product, maar komen ten laste van de maatschappij. Het GLB moet zich richten op de begeleiding van de transitie van de landbouw door de norm steeds te verleggen richting de gewenste transitie van de landbouw. Ondernemers zullen in het nieuwe GLB worden ondersteund in de transitie door middel van kennis, pilots en meerjarige investeringen. Een verbetering van de monitoring en evaluatie van het huidige GLB is om die reden noodzakelijk. Een GLB moet eerlijk en effectief werken. Inzicht in de echte kosten en maatschappelijke baten ontbreekt echter in het huidige GLB.

2. Alleen publiek geld voor publieke diensten

Boeren worden in het nieuwe GLB beloond voor een duidelijke bijdrage aan maatschappelijke diensten. Beheer van natuur en landschap zijn noodzakelijk voor behoud en versterking van de biodiversiteit in het landelijk gebied. Deze diensten worden niet altijd door de markt beloond. Daarom is het gerechtvaardigd agrarische ondernemers voor dat beheer te belonen. De inspanning is echter niet voldoende: de beloning zou afhankelijk moeten zijn van de prestatie. De resultaten zijn bovendien niet alleen een verantwoordelijkheid van agrarische ondernemers alleen: alle betrokkenen in het landelijk gebied kunnen hier een bijdrage aan leveren. Boeren die geen bijdrage leveren aan deze maatschappelijke diensten hebben geen recht op overheidssteun.

3. Waarborg samenhang tussen concrete doelstellingen en voorwaarden scheppend beleid

Het GLB zou moeten bijdragen aan de realisatie van Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) en de klimaatafspraken van Parijs. Het GLB in haar huidige opzet belemmert de voortgang van Europees beleid voor natuur, landschap, biodiversiteit en het milieu, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water, de Richtlijn duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en afspraken gemaakt over luchtkwaliteit (NEC). Europa ligt niet op koers om haar ambitie om uiterlijk in 2020 biodiversiteitsverlies en de aantasting van ecosysteemdiensten in de EU te hebben gestopt. De landbouw is hiervan één van de belangrijkste oorzaken. Afspraken voor verbetering van de bodemgezondheid en duurzaam bodembeheer zijn nu geen onderdeel van het huidige GLB. Ook het Europese milieuagentschap (EEA) adviseert om beleid voor landbouw en landgebruik aan te passen¹.

Het Europese landbouwbeleid zou in positieve zin moeten bijdragen aan Europees beleid voor natuur, biodiversiteit, bodem, klimaat en milieu en daarom in samenhang daarmee vormgegeven moeten worden.

Samenhang in beleid vraagt om verantwoordelijkheid vanuit de beleidsterreinen natuur, milieu, volksgezondheid, handel en welzijn, nationaal en Europees. Het GLB is dus niet alleen een verantwoordelijkheid van het Europese DG Agri. Samenhang in beleid betekent ook dat optimaal maatwerk in de regio mogelijk moet zijn, naar analogie van de High Nature Value-gebieden zou ook een differentiatie in beloning van prestaties voor maatschappelijke doelen in regio's mogelijk moeten zijn.

Met deze aanpassingen in het nieuwe GLB komt een duurzame toekomst voor de landbouw binnen handbereik: veilig en voldoende binnen de grenzen van onze ecosystemen.

¹ EEA, 2015. State of Nature in the EU. <http://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu>